

Avdelningen för hållbar energianvändning
Enheten för energi och samhälle
Eva Liljegren
016-544 21 53
eva.liljegren@energimyndigheten.se

Styrel: Prioritering av elanvändare vid elbrist

Arbetslägesredovisning från Energimyndighetens Styrel-projekt under 2008.

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
1.1 Utfört och kommande arbete inom Styrels försöksverksamhet.....	3
1.2 Resultat av arbetet 2008.....	4
1.3 Säkerställande av förutsättningar för att införa systemet 2011.....	5
2. Inledning	6
2.1 Bakgrund.....	6
2.2 Uppdraget och avgränsningar	7
3 Genomförande av arbetet	8
4. Lokala pilotprojekt (kommunförsök).....	10
4.1 De fyra lokala pilotprojekten	10
4.2 Prioriteringsarbetet.....	14
4.3 Planeringsprocessen.....	15
4.4 Samverkan/Ansvar	15
4.5 Behov av kompetens- och kunskapshöjning.....	16
5. Regionala pilotprojekt (länsförsök)	16
5.1 Inriktning av länsförsök	16
5.2 Genomförande av länsförsök	17
6. Förutsättningar för att systemet ska kunna införas 2011	18
6.1 Tänkbara uppdrag 2009 – 2010 rörande Styrel	18
6.2. Inriktningsdokument	20
6.3 Information och utbildning	20
6.4 Riskanalys	21
7. Slutsatser för fortsatt arbete	22
7.1 Energimyndighetens arbete.....	22
7.3 Arbete som krävs av andra aktörer	22
Bilaga	24

1. Sammanfattning

Syftet med denna arbetslägesredovisning är att redovisa det arbete Energimyndigheten genomfört under år 2008 i sitt uppdrag att pröva ett nytt system för styrning av el till prioriterade användare vid elbrist (Styrel) samt att peka på vilket arbete som behöver initieras inom regeringskansliet och andra berörda myndigheter för att förbereda prioriteringsprocessen inför en kommande nationell lansering 2011.

1.1 Utfört och kommande arbete inom Styrels försöksverksamhet

Tabellen nedan beskriver översiktligt det arbete som genomförts under 2008, det arbete som pågår samt det arbete som återstår under 2009 och 2010.

Delmål	2008	2009
A. Lokala pilotprojekt	Har genomförts i Karlskrona, Malå, Norsjö och Skellefteå samt Ludvika, Ljusnarsberg och Smedjebacken. Slutrapporter i december 2008 och januari 2009. Pågår i Malmö stad. Delrapport i december 2008.	Slutsatser från de lokala pilotprojekten analyseras.
B. Referensgrupp	Under 2008 har två möten genomförts med projektets referensgrupp för att framförallt analysera till regeringen inkomna remissvar, följa upp de lokala pilotprojekten och inrikta länsförsöken.	Ytterligare fyra möten är inplanerade under 2009 med syfte att analysera slutsatserna från de lokala pilotprojekten, följa upp och dra slutsatser från länsförsöken, diskutera det fortsatta arbetet under 2010 och 2011 samt kvalitets-säkra förslaget till förändringar i planeringsprocessen.
C. Arbetslägesredovisning 1 januari 2009	Lämnas till regeringen i december 2008.	
D. Regionala pilotprojekt	Under 2008 har Energi-myndigheten genomfört analys av alternativ för länsförsök samt dialog och förhandling med berörda länsstyrelser.	Avtal sluts med berörda länsstyrelser i januari 2009. Länsförsök genomförs i två eller tre län under februari – september 2009.
E. Omvärldsbevakning	Sker löpande med rapportering till	Sker löpande med rapportering till referens-

	referensgruppen.	gruppen.
F. Analys och ev. revidering av planeringsprocess	Under 2008 sker en preliminär analys av resultat och slutsatser från de lokala pilotprojekten inför ny inriktning till länsförsöken.	Efter genomförda länsförsök analyseras resultat och slutsatser för revidering av planeringsprocessen. Dessa slutsatser presenteras i slutrapporten.
G. Slutrapport till regeringen 1 december 2009		Lämnas till regeringen 1 december 2009.
H. Informationsmaterial	Behov av att tidigarelägga utarbetandet av en informations- och kommunikationsplan har identifierats.	En informations- och kommunikationsplan för 2009 och 2010 kommer att tas fram under 2009. Informationsmaterial börjar tas fram under 2009.

1.2 Resultat av arbetet 2008

1.2.1 Lokala pilotprojekt (kommunförsök)

Under 2008 har fyra lokala pilotprojekt genomförts. De preliminära resultaten och slutsatserna från dessa visar att det är viktigt att det finns gemensamma ”spelregler” och en gemensam prioriteringsgrund för kommuner, län och nationen. Vidare finns behov av att utgå från någon form av enkelt scenario i prioriteringsarbetet (hur stor bortkoppling, hur lång tid etc.). Detta bekräftar betydelsen av att MSB, i samarbetet med övriga berörda myndigheter, tar fram ett bra inriktningsdokument.

En annan tydlig slutsats är att planeringsprocessen blir så enkel som möjligt, inte minst nödvändigt för resurssvaga kommuner. Försöken visar också att länsstyrelsens roll kan behöva bli större vad avser samordning av samarbetet mellan kommuner och elnätsföretag, inriktning av hanteringen av sekretessfrågor, avtal för frivillig effektreduktion samt hantering av elanvändare av nationell eller regional karaktär (som Banverket, Forsvarsmakten med flera). Slutligen pekar försöken på vikten av att tidigt ta fram planer för kommunikation samt att information samordnas av länsstyrelserna.

Sammanfattningsvis visar de lokala pilotförsöken att den föreslagna planeringsprocessen synes fungera väl på lokal nivå. Det föreligger alltså för närvarande inga behov av justeringar i planeringsprocessen på lokal nivå inför ett nationellt införande 2011.

1.2.2 Regionala pilotprojekt (länsförsök)

Förutom de behov av förtydliganden som resultaten från de lokala pilotprojekten visat på ska länsförsöken klarlägga kriterier för vilka elanvändare som ska ges prioritet, lämpligast metod, definitioner, organisation etc. behov av resurser för

planering, utveckling och införande av systemet, behov av inriktning och metodstöd från centrala myndigheter samt behov av lösningar för information och kommunikation. Samtliga klarlägganden syftar till att identifiera enklast möjliga planeringsprocess.

Tre länsförsök bör genomföras under 2009 med något skilda inriktningar. Förslaget är ett fullskaleförsök i Blekinge, ett delförsök med länsöverskridande fokus i Dalarna (och Gävleborg/Örebro) samt ett försök med fokus på storstadsproblematik i Skåne. Under slutet av 2008 och början av 2009 kommer Energimyndigheten att fatta beslut om hur många länsförsök som ska genomföras och sluta avtal med de län som ska ingå.

1.3 Säkerställande av förutsättningar för att införa systemet 2011

Ett viktigt syfte med referensgruppen är att diskutera och säkerställa förutsättningar för att införa systemet 2011. Bland annat kräver införandet av ett planeringssystem enligt Styrels förslag den 1 januari 2011 att:

1. MSB (i samverkan med berörda aktörer) under 2009 tar fram ett inriktningsdokument för planeringsarbetet. Detta ska bland annat ange vad som kan betraktas som samhällsviktig verksamhet och ge andra förutsättningar för planeringen, exempelvis vilka planeringsnivåer för elbrist man ska använda.
2. MSB (i samverkan med berörda aktörer) under 2009 tar fram information och utbildning för främst de lokala och regionala aktörerna.
3. Svenska Kraftnät (i samverkan med Svensk Energi) under 2009 tar fram information och utbildning för elnätsbolagen.
4. MSB (i samverkan med berörda aktörer) under 2010 genomför information och utbildning för främst kommuner och länsstyrelser så alla aktörer har kompetens att genomföra planeringsprocessen 2011.
5. Svenska Kraftnät (i samverkan med Svensk Energi) under 2010 tillhandahåller föreskrifter och utbildning för elnätsbolagen så att de har förutsättningar och kompetens att genomföra planeringsprocessen 2011.
6. Staten och SKL senast under 2010 klarlägger om, och i så fall hur, kommunernas deltagande i planeringsprocessen och ersättning för arbetet ska regleras.
7. Riksdagen fattar beslut om den lagreglering som krävs så att den kan gälla från 1 januari 2011.

Sammanfattningsvis följer projektet i stort den fastlagda tidsplanen. Det har ännu inte identifierats några större hinder för införandet av systemet, enligt plan, år 2011. KBM har dock angivit att utvecklingen av KBM och inrättandet av MSB innebär begränsade möjligheter för MSB att genomföra större uppdrag under 2009. Detta kan komma att kräva särskilda åtgärder av Energimyndigheten eller andra aktörer för att säkerställa att alla förutsättningar uppfylls inom den uppställda tidsramen.

2. Inledning

I detta kapitel redovisas bakgrund, regeringsuppdraget och avgränsningar för Energimyndighetens uppdrag att pröva ett nytt system för styrning av el till prioriterade användare vid elbrist (Styrel).

2.1 Bakgrund

I regleringsbrevet för 2004 erhöll Energimyndigheten uppdraget att

Belysa frågan om att skapa möjligheter för att styra knappa eltillgångar till prioriterade användare utifrån ett tekniskt och juridiskt perspektiv.

Förstudien redovisades för regeringen den 1 november 2004 genom rapporten *Styrning av el till prioriterade användare (ER 31:2004)*. Förstudien behandlade förutsättningarna för fredstida prioriteringar vid bristsituationer utifrån tekniska, organisatoriska och juridiska aspekter.

I regleringsbrevet för 2005 erhöll Energimyndigheten uppdraget att i samverkan med andra berörda myndigheter, däribland Energimarknadsinspektionen, Krisberedskapsmyndigheten och Svenska Kraftnät,

... fortsätta arbetet med att skapa möjligheter för att i fredstid styra knappa eltillgångar till prioriterade användare utifrån ett tekniskt, juridiskt och organisatoriskt perspektiv. I uppdraget ingår att ta en helhetssyn kring styrning av el till prioriterade användare och samordna olika myndigheters fortsatta arbete inom prioriteringsområdet. ... påbörja en analys av möjliga system för styrning av el till prioriterade användare ... bör resultera i ett rimligt system för styrning av el till prioriterade användare vid fredstida bristsituationer. ...

Styrel-projektet slutredovisades i november 2007 genom rapporten *Prioritering av elanvändare vid elbrist (ER 2007:38)*. Rapporten presenterar ett förslag till planeringssystem som är avsett att skydda viktiga verksamheter i samhället vid elbrist när kortsiktiga behov av el inte kan tillgodoses i de fall situationen inte kan hanteras med normala medel och det är risk för elavbrott. Systemet är inte avsett för ransonering vid långvarig elenergielbrist. Förslaget bygger på de tekniska förutsättningar som vid varje given tidpunkt finns i elnäten och innehåller således inga krav på förändringar i elnätens uppbyggnad.

I korthet innebär förslaget att möjligheten till manuell förbrukningsfrånkoppling (MFK) flyttas från regionnätetsnivå till lokalnätetsnivå och att kommun och elnätsföretag i samarbete tar fram planeringsunderlag rörande vilka elanvändare som ska kunna prioriteras vid elbrist. Underlaget lämnas till länsstyrelsen som gör en regional avvägning och fattar ett myndighetsbeslut som ligger till grund för elnätsföretagets bortkoppling vid bristsituationer.

Centrala myndigheter ger inriktning och stöd samt följer upp arbetet. Energimarknadsinspektionen granskar genomförda bortkopplingar i efterhand.

Inför slutredigeringen av Styrel-rapporten (ER 2007:38) remissbehandlades förslaget under hösten 2006 med ett mycket positivt gensvar från sextiosju myndigheter, företag och intresseorganisationer. Under våren 2008 sände regeringen ut Energimyndighetens förslag på remiss med ett positivt gensvar. En analys av dessa remissvar redovisas i bilaga 1.

2.2 Uppdraget och avgränsningar

I 2008 års regleringsbrev erhöll Energimyndigheten uppdraget att

...förbereda och genomföra regionala försök och andra förberedande åtgärder, i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting, Svensk Energi, Affärsverken svenska kraftnät, Krisberedskapsmyndigheten och andra berörda myndigheter och aktörer, så att en första landsomfattande planeringsomgång för prioritering av elanvändare vid elbrist kan genomföras under 2011.

Det primära syftet med försöken är att testa förslaget praktiskt på lokal och regional nivå, att vid behov föreslå förändringar i det tidigare lämnade förslaget samt att peka på behov av åtgärder på central nivå inför ett eventuellt nationellt införande av systemet 2011.

Energimyndighetens tolkning av uppdragets innebörd är att det före 2010 ska finnas en rationell och förankrad planeringsprocess, med metodstöd, som prövats och utvecklats i kommuner och län samt att det under 2009 och 2010 tas fram ett inriktningsdokument för en eventuell nationell lansering.

Uppdraget innebär också att åtgärder för information och utbildning för inblandade aktörer måste tas fram under 2009 och genomföras under 2010 så att alla aktörer, främst de lokala och regionala aktörerna, har kompetens att genomföra planeringsprocessen 2011.

Roller och ansvar för kommuner, elnätsbolag, länsstyrelser och andra myndigheter måste klarläggas och beslutas under 2010 så att eventuella lagregleringar kan gälla från 1 januari 2011.

Energimyndighetens projekt avgränsas till frågor som ligger inom myndighetens normala ansvar för en trygg elförsörjning (se Energimyndighetens ansvar för trygg elförsörjning, dnr 60-07-1248) och inom ramen för befintligt regleringsbrevsuppdrag.

3 Genomförande av arbetet

För att uppnå projektets syfte och mål har Energimyndigheten delat in projektet i ett antal delmål, som presenteras översiktligt i detta kapitel:

- A. Lokala pilotprojekt 2008
- B. Referensgrupp 2008 - 2009
- C. Arbetslägesredovisning till regeringen senaste 1 januari 2009
- D. Regionala pilotprojekt (länsförsök) 2009
- E. Bevaka externa omvärldsfaktorer 2008 - 2009
- F. Analysera och vid behov föreslå reviderat planeringssystem
- G. Slutrapport till regeringen senast 1 december 2009
- H. Informationsmaterial tas fram våren 2010

Delmål A. Lokala pilotprojekt 2008

Under 2008 genomförs fyra lokala pilotprojekt med syfte att:

- Pröva hela den planeringsprocess som föreslagits, med deltagande av alla relevanta aktörer på lokal nivå och dra slutsatser för utveckling av processen.
- Identifiera oklarheter och problem i planeringsprocessen och hur de kan hanteras.
- Dra slutsatser för hur enklast möjliga planeringsprocess skulle kunna se ut.
- Göra en kostnadsberäkning av vad planeringsprocessen kan kosta för alla inblandade parter när den genomförs första gången och vad den skulle kosta vid senare revidering av planeringen.
- Klarlägga vilken kompetens och kunskap som behövs hos olika aktörer.
- Klarlägga behov av inriktning och metodstöd från central och regional nivå.

Arbetet i de lokala pilotprojekten och preliminära resultat redovisas i kapitel 4.

Delmål B. Referensgrupp

Under 2008 bildades en referensgrupp som har till uppgift att följa projektet under arbetet i de lokala och regionala pilotprojekten under 2008-2009 och därvid:

- Utgöra en mötesplats för förankring och utbyte av information,
- Lämna synpunkter på Energimyndighetens och pilotprojektens pågående arbete.
- Identifiera möjligt stöd till pågående pilotprojekt.
- Möjliggöra diskussioner som tydliggör roller och ansvar för framtagande av bland annat metodstöd och inriktningsdokument från centrala aktörer.
- Initiera kompletterande arbete hos berörda aktörer.

I referensgruppen ingår representanter från Sveriges kommuner och landsting (SKL), Svenska Kraftnät (SvK), Krisberedskapsmyndigheten (KBM), Energimarknadsinspektionen (EI), Svensk Energi, Svenskt Näringsliv, länsstyrelser samt lokala pilotprojekt.

Under 2008 har två möten genomförts med projektets referensgrupp med syfte att följa upp de lokala pilotprojekten, att analysera de remissvar på Styrel-rapporten som inkommit till regeringen samt att inrikta de regionala pilotförsöken (länsförsöken). Under 2009 är ytterligare fyra möten med referensgruppen planerade för att diskutera det fortsatta arbetet hos berörda aktörer, följa upp och dra slutsatser från försöken med målsättning att finna enklast möjliga planeringsprocess samt att diskutera det fortsatta arbetet under 2010 och 2011 inför en eventuell nationell lansering.

För att införa den föreslagna planeringsprocessen den 1 januari 2011 krävs att samtliga myndigheter i referensgruppen genomför förberedande arbete under 2009 och 2010. Energimyndigheten avser att genom Styrels projekt- och referensgrupp ge stöd till detta arbete. Vilket förberedande arbete som avses presenteras i kapitel 6.

Delmål C. Arbetslägesredovisning till regeringen senast 1 januari 2009

Arbetslägesredovisningen utgörs av detta dokument. Syftet med arbetslägesredovisningen är att redovisa det arbete som genomförts av Energimyndigheten och de lokala pilotprojekten under 2008 samt peka på vilket arbete som behöver initieras inom regeringskansliet och andra berörda myndigheter för att förbereda prioriteringsprocessen inför en eventuell nationell lansering 2011.

Delmål D. Regionalt pilotprojekt (Länsförsök) 2009

Under 2008 förbereds genomförande av försök i ett eller flera län under januari till oktober 2009. Syftet med länsförsöken är att:

- Skapa ytterligare kunskap om länsstyrelsens och övriga aktörers roll i prioriteringsprocessen.
- Skapa ytterligare kunskap om de problem som kan uppstå i samband med länsstyrelsernas initiering av planeringsprocessen, bedömningar och avvägningar inför beslut samt i planeringsprocessen.
- Finna praktiska lösningar på identifierade problem som exempelvis definitionen av samhällsviktig verksamhet och kriterier för vilka elanvändare som ska ges prioritet, sekretess och säkerhetsskydd, olika sätt för beslut i kommun och nätbolag samt olika aggregeringsnivåer i beslutsunderlag.
- Hitta enklast möjliga planeringsprocess.

De förberedelser som genomförts för länsförsöken presenteras i kapitel 5.

Delmål E. Bevaka externa omvärldsfaktorer

Under hela projektet bevakas externa omvärldsfaktorer. Syftet med omvärldsbevakningen är säkerställa att de förslag som lämnas till regeringskansliet (och andra berörda aktörer) är adekvata i förhållande till utvecklingen inom EU, svensk lagstiftning, etc., andra relevanta aktörers arbete

samt marknadsutveckling. Ett andra syfte med omvärldsbevakningen är att aktualisera projektet hos de aktörer som på ett eller annat sätt berörs av projektet och genom informations-spridning stödja deras arbete.

Delmål F. Analysera och vid behov föreslå reviderat planeringssystem

Utifrån fördjupad kunskap om problem, möjligheter och kostnader efter genomförda pilotprojekt samt den löpande omvärldsbevakningen analyserar Energimyndigheten om det föreslagna planeringssystemet behöver modifieras eller om det finns behov av ytterligare åtgärder från regering eller andra centrala aktörer för att en första nationell planeringsomgång ska kunna genomföras 2011. Preliminära slutsatser från de lokala pilotprojekten ligger till grund för inriktningen av länsförsöken och presenteras i kapitel 4 i denna arbetslägesredovisning.

Delmål G. Slutrapport till regeringen senast 1 december 2009

I slutrapporten ska Energimyndigheten redovisa det sammanfattande resultatet från de lokala och regionala försöken, referensgruppens diskussioner, den externa omvärldsbevakningen samt genomförda analyser. Slutrapporten redovisar även vilken typ av information Energimyndigheten avser ta fram som stöd till lokala och regionala aktörer.

Delmål H. Informationsmaterial tas fram våren 2010

Efter genomförd försöksverksamhet avser Energimyndigheten sammanställa, målgruppsanpassa och sprida projektets erfarenheter och goda exempel till kommuner, elnätsföretag, länsstyrelser och andra berörda aktörer för att underlätta en eventuell nationell lansering 2011.

Det lokala pilotförsök som genomförts och de diskussioner som förts med projektets referensgrupp visar att Energimyndigheten redan under 2009 behöver utarbeta en informations- och kommunikationsplan för i första hand försöksverksamheten.

4. Lokala pilotprojekt (kommunförsök)

I detta kapitel presenteras de preliminära slutsatserna från de fyra lokala pilotprojekt (kommunförsök) som genomförts under året med avseende på prioriteringsarbetet (vad som bör göras), planeringsprocessen (hur det bör göras) samt samverkan/ansvar (vem som bör göra vad). Dessutom redovisas preliminära slutsatser om behovet av kompetens- och kunskapshöjning för kommuner och elnätsbolag. En bedömning av kostnaderna för genomförande av planeringsarbetet presenteras i den slutrapport som lämnas in till regeringen 1 december 2009.

4.1 De fyra lokala pilotprojekten

Under 2008 har Energimyndigheten genomfört fyra lokala pilotprojekt i: 1) Karlskrona, 2) Ludvika, Ljusnarsberg och Smedjebacken, 3) Malmö stad samt 4) Malå, Norsjö och Skellefteå.

4.1.1 Karlskrona

Lämnar slutrapport 31 januari 2009. Nedan följer en kortfattad beskrivning av projektet så här långt.

Deltagare

Försöket genomfördes av en projektgrupp bestående av:

- Karlskrona kommun
- E.ON
- Affärsverken
- Rödeby El
- Radius Sweden AB
- Länsstyrelsen Blekinge

Arbetets uppläggning

Karlskrona har sedan flera år tillbaka drivit ett arbete inom de så kallade HEL- och UPOS-projekten. Sedan 2005 har kommunen även drivit det privatoffentliga samverkansprojektet ”Prio ett” i samarbete med Energimyndigheten, Affärsverken AB och Radius. Inom ramen för ”Prio ett” har Sveriges första helautomatiserade testanläggning för prioritering av el byggts. Tekniken som använts är implementerad i några av Karlskronas stadsdelar.

Som en fortsättning på och fördjupning av tidigare beskrivna arbete har Karlskrona genomfört Styrels planeringsprocess som försökskommun.

Preliminära slutsatser

De viktigaste preliminära slutsatserna är:

- De tekniska förutsättningarna i nätet påverkar i hög grad prioriteringsarbetet. I Karlskrona visade man sig ha tur, de samhällsviktiga verksamheter som föreslås bli prioriterade kan lätt isoleras och undvika att kopplas bort.
- Arbetet har visat att det är viktigt att få med och ta hänsyn till detaljplaner (sambhällsbyggare samt miljö- och hälsonämnd) tidigt i processen. Om det hade gjorts hade man i Karlskrona kunnat planera bättre.
- Det är inte helt oproblematiskt att motivera att ”det lyser hos grannen”.
- Det är svårt att välja ut exakt vilka aktörer som ska prioriteras. I Karlskrona har det visat sig bli väldigt många verksamheter som hamnat i den första prioritetsskassen, som ska prioriteras högst.
- Arbetet har gett värdefull kunskap till kommunens generella beredskapsarbete.
- Deltagarna har sett att en hel del av de, ibland tämligen svåra, problem som identifierats faktiskt går att lösa.
- Försvarsmakten och deras elenergibehov går utanför ramen för kommunernas pilotprojekt och bör hanteras av länsstyrelse. Karlskrona har

haft kontakter med Försvarsmakten som dock inte sett något behov av att ingå i deras pilotprojekt.

- Projektet har belyst vikten av kommunens områdesansvar och vad det innebär.

4.1.2 Ludvika, Ljusnarsberg och Smedjebacken

Lämnar slutrapport den 31 december 2008. Nedan följer en kortfattad beskrivning av projektet så här långt.

Deltagare

Studien har genomförts av en projektgrupp:

- Ljusnarsbergs kommun
- Ludvika kommun
- Smedjebackens kommun
- Fortum
- VästerBergslagens Elnät
- Smedjebacken Energi Nät AB
- Länsstyrelsen Dalarna
- Landstinget Dalarna

Till projektgruppen har en bredare referensgrupp knutits bestående av representanter från berörda myndigheter och aktörer. Referensgruppen har tittat över samhällsviktig verksamhet inom sitt område/sin verksamhet.

Arbetets uppläggning

Ludvika kommun genomförde under 2006-2007 en UPOS-studie på uppdrag av Energimyndigheten. Styrels pilotprojekt genomförs inom ramen för den privat-offentliga samverkan som etablerades i Ludvika under UPOS-studien. På grund av elnätets struktur lades även Ljusnarsberg och Smedjebacken tidigt till i pilotförsöket.

Pilotprojektet har genomfört arbetet enligt Styrels planeringsprocess.

Preliminära slutsatser

Ludvika, Ljusnarsberg och Smedjebacken avslutar just nu projektet och skriver slutrapport. Resultatet kommer även att redovisas i ett underlag till länsstyrelsen i Dalarna.

De viktigaste preliminära slutsatserna är:

- Deltagarna i pilotprojektet efterfrågar fastställda kriterier för vad som är samhällsviktig verksamhet.
- Länsstyrelserna borde ta över delar av kommunernas ansvar, vissa frågor ska hanteras än nivå högre upp, på regional istället för lokal nivå, exempelvis vissa samordnande kontakter med elnätsföretagen.

- Länsstyrelserna kommer att få stora krav på sig, varför de behöver en kunskapshöjning och tillgång till tillräckliga resurser.
- De föreslagna lagändringarna behöver genomföras för att kommunerna ska kunna genomföra planeringen.

4.1.3 Malmö stad

Lämnar preliminärt delrapport den 31 december 2008 och slutrapport den 31 maj 2009. Nedan följer en kortfattad beskrivning av projektet så här långt.

Deltagare

Försöket genomförs av en projektgrupp:

- Malmö stad (stadskontoret, stadsfastigheter och stadsbyggnadskontoret)
- VA-Syd
- Länsstyrelsen i Skåne
- E.ON Elnät

Arbetet har en styrgrupp bestående av Malmö stad, Energimyndigheten och Länsstyrelsen i Skåne. Till projektgruppen har även en referensgrupp inbjudits för att lämna synpunkter på arbetet.

Arbetets uppläggning

Arbetet i Malmö stad har delvis följt det upplägg som presenteras i Styrelserapporten. Arbetet avses under 2009 fortsätta inom ramen för det länsförsök som planeras i Skåne med särskild fokus på storstadsproblematik.

Malmö stad har även utvecklat en kommunikationsplan kring planeringsarbetet. Målgruppen för kommunikationsplanen är kommunmedarbetare, politiker allmänhet och andra intressenter.

Preliminära slutsatser

Malmö stad arbetar för närvarande med att klarlägga vilka elanvändare de vill prioritera. Försöksverksamheten visar att arbetet, på grund av planeringsprocessens komplexitet i storstaden, kräver tydliga avgränsningar och en tydlig struktur samt nära samverkan med kringliggande kommuner. Arbetet kräver också att en grundlig risk- och sårbarhetsanalys finns tillgänglig som underlag för prioriteringen.

4.1.4 Malå, Norsjö och Skellefteå

Lämnar slutrapport den 31 december 2008. Nedan följer en kortfattad beskrivning av projektet så här långt.

Deltagare

Arbetet har genomförts av en projektgrupp:

- Malå kommun
- Norsjö kommun

- Skellefteå kommun
- Länsstyrelsen i Västerbotten
- Skellefteå Kraft Elnät AB

Arbetets uppläggning

Pilotprojektet har utgått från tidigare projekt som genomförts inom ramen för UPOS.

Preliminära slutsatser

De viktigaste preliminära slutsatserna är:

- Det måste ske en hård prioritering av verksamhet som ryms inom begreppet "samhällsviktig". Det måste finnas insikt om att alla samhällsviktiga verksamheter inte går att prioritera och att kommunen måste vara mycket strikt när det gäller prioriteringen av "1:orna" på listan. Exempelvis uppnåddes ett effektförhållande på 60 procent på prioriterade linjer och återstående 40 procent på oprioriterade vid pilotprioriteringen i Malå.
- Elanvändare som har installerad reservkraft bekostad av offentliga medel bör förutsättas använda denna, vilket hittills inte varit utgångspunkten inom ramen för Styrel.
- "Stamnäten" för tele och IT samt eventuella samhällsviktiga försvarsmaktsanläggningar bör vara inplacerade i "prio 1". Länsstyrelsen bör ha hand om detta förfarande. Sekretessproblematik kan även hanteras på detta sätt.
- Länsstyrelserna bör vara samhällets avtalsslutande part gentemot elintensiv industri som kan teckna avtal om reducering.

4.2 Prioriteringsarbetet

Preliminära slutsatser från pilotprojekten avseende prioritering av samhällsviktiga verksamheter:

- Pilotprojekten upplever att det är svårt att väga olika enskilda viktiga verksamheter mot varandra. (exempelvis Coop eller Ica; Shell eller Statoil). Uppgiften är emellertid att välja ut typer av verksamhet som ska prioriteras.
- Det måste upprättas likvärdiga spelregler som utgör en gemensam prioriteringsgrund för länen och nationen.
- Det behövs någon typ av enkelt scenario som gemensam plattform, exempelvis 20/50/70 procents bortkoppling och kallt väder i X timmar/dygn.
- Avgränsningar bör göras gentemot viss samhällsviktig verksamhet, till exempel kommunikationsnäten.
- Dagens fjärrstyrningsmöjligheter ger ofta för grova prioriteringsmöjligheter vilket medför svårigheter att verkligen kunna prioritera rätt samhällsviktig verksamhet.

- Prioritetsklass 1 är för bred, det behövs snävare kriterier/bedömningar.

4.3 Planeringsprocessen

Preliminära slutsatser från pilotprojekten avseende planeringsprocessen:

- Planeringsprocessen uppfattas delvis olika i olika kommuner, varför vissa klargöranden behöver göras.
- Det är viktigt att kommunen har gjort bra risk- och sårbarhetsanalyser tidigare (även genomförd pandemiplanering är en bra grund).
- Det måste finnas en bra projektledning med tydliga mål och krav på leveranser för att kunna genomföra arbetet.
- Arbetet måste vara väl förankrat hos respektive kommunledning.
- Länsstyrelsens roll kan behöva bli större bland annat vad avser samordning av samarbetet mellan kommuner och elnätsföretag, inriktning av hanteringen av sekretessfrågor, skrivandet av avtal avseende frivillig effektreduktion med elintensiv industri och kontakter med Forsvarsmakten, Banverket, elintensiv industri och andra elanvändare av regional/nationell karaktär.

4.4 Samverkan/Ansvar

Preliminära slutsatser från pilotprojekten avseende samverkan och ansvar:

- För att kunna genomföra arbetet behöver kommunerna ha en samverkan med andra kommuner, elnätsföretag och organisationer med sakkunskap. Denna samverkan är särskilt viktig för små och resurssvaga kommuner. Det kan dock uppstå samverkanssvårigheter mellan kommuner om det är för stora skillnader i deras storlek. Det är också tveksamt om elnätsföretagens resurser räcker för samverkan med varje enskild kommun i landet.
- Länsstyrelsen måste ha hög kompetens och ta ett stort ansvar för att arbetet ska fungera.
- Ansvarsfördelningen mellan kommun och elnätsföretag fungerar bra i pilotprojekten men för stora elnätsföretag blir konsekvensen att de ska samverka med många kommuner. Länsstyrelserna bör därför samordna kontakterna med de större elnätsföretagen.
- Kommunerna behöver ta fram en kommunikationsplan för elbrist och/eller andra kriser som kan drabba kommunens invånare. Denna ska säkerställa att det för medborgarna är tydligt vad som gäller, vem som fattar beslut, vilka beslut som är fattade och så vidare. Samordning av informationen kan göras av Länsstyrelserna. Elnätsföretagen har också ett eget ansvar för information till elkunderna.
- Kommungränserna är "onaturliga". Ett alternativt förslag är att arbeta utifrån elnätsföretagens gränser.

4.5 Behov av kompetens- och kunskapshöjning

Det har preliminärt identifierats ett behov av kompetens- och kunskapshöjning för representanter från kommun och elnätsbolag som ingått de lokala pilotprojekten. Bland annat har de kommunala pilotförsöken pekat på att en enkel Handbok för Styrels planeringsprocess bör tas fram. Detta skulle innebära att alla som deltar i Styrel får en likvärdig och korrekt kunskapsbas. Inom ramen för Styrel bör även snarast en kommunikationsplan och därefter utbildnings- och informationsmaterial tas fram. En uppgift för länsförsöken under 2009 blir att undersöka dessa slutsatser vidare.

5. Regionala pilotprojekt (länsförsök)

I detta kapitel beskrivs kortfattat det i huvudsak kommande arbetet med att identifiera, inrikta och initiera länsförsök i ett eller flera län under 2009.

5.1 Inriktning av länsförsök

Slutsatser från de lokala pilotprojekten, omvärldsanalysen och diskussioner i referensgruppen ligger till grund för beskrivningen av inriktningen av länsförsöken.

Länsförsöken ska framförallt klarlägga:

- Kriterier för vilka elanvändare som ska ges prioritet.
- Lämpligaste metod, definitioner, organisation, etc.
- Rollfördelning, ansvarsfördelning och gränsdragning mellan olika aktörers ansvar och uppgifter.
- Behov av resurser (arbetsinsatser och kostnader) för planering, utveckling och införande av systemet.
- Vilken kompetensuppbyggnad och kunskapsöverföring som behövs och hur den ska genomföras.
- Behov av inriktning, metodstöd, mm från centrala myndigheter och organisationer.
- Behov av och lösningar för information och kommunikation.
- Vad som kan behöva regleras genom avtal, etc.
- Tidplan för implementering av systemet i hela landet.

Länsförsöken redovisas i skriftliga rapporter som beskriver:

- Lämpliga metoder, definitioner, organisation, etc. i planeringsprocessen (inkluderande lämpliga kriterier för vilka elanvändare som ska ges prioritet).
- Rollfördelning, ansvarsfördelning och gränsdragning mellan olika aktörer.
- Oklarheter och problem i planeringsprocessen och hur de kan hanteras.
- Behov av resurser - planeringsprocessens kostnader för berörda aktörer, dels vid första planeringsomgången, dels vid återkommande revideringar vart fjärde år.

- Vilken kompetensuppbyggnad och kunskapsöverföring som behövs och hur den bör genomföras.
- Behov av inriktning, metodstöd, mm från centrala myndigheter och organisationer.
- Behov av och lösningar för information och kommunikation.
- Vad som kan behöva regleras genom avtal, etc.
- En bedömning av tidplan för implementering av systemet i hela landet.
- Hur enklast möjliga planeringsprocess kan se ut och om möjligt ge goda exempel.
- Eventuella möjligheter till samordning med andra aktiviteter inom krisberedskapen och positiva bieffekter.

5.2 Genomförande av länsförsök

Under året har Energimyndigheten utvärderat de alternativa modeller för länsförsök som presenterades i projektdirektiven: Det första alternativet är fullskaleförsök i ett eller flera län med deltagande av länsstyrelsen, samtliga kommuner och elnätsbolag inom länet. Det andra alternativet är ett begränsat arbete i ett eller flera län med hjälp av beslutsunderlag från de lokala pilotprojekten.

Just nu pågår förhandlingar om förutsättningar för deltagande i länsförsök med : Blekinge, Dalarna och Skåne. Att Energimyndigheten valt att föra dialog med tre län berör delvis på att olika frågeställningar har möjlighet att aktualiseras i de olika länen och delvis på medveten riskhantering från Energimyndighetens sida, riskerna i projektet minskar med viss redundans mellan försöken.

Efter avslutad dialog och förankring av deltagande inom länen fattar Energimyndigheten beslut om val av försöksverkslän i december. I januari tas ett inriktningsdokument fram med kompletterande projektdirektiv, som grund för det avtal som ska slutas mellan Energimyndigheten och de deltagande länsstyrelserna.

Under perioden februari – september 2009 genomförs försöken i respektive valt län med slutrapport den 31 september. Under oktober kommer Energimyndigheten analysera slutresultaten från försöksverksamheten och en sammanfattande slutrapport skickas till regeringen den 1 december 2009.

5.2.1 Dalarna

Dalarna har visat intresse av att genomföra ett länsförsök med ett begränsat antal kommuner i länet och med tonvikt på länsöverskridande aspekter gentemot såväl Örebro som Gävleborgs län. Man avser också att testa och utvärdera Styrels planeringsprocess för resurssvaga kommuner eftersom det kommer att ingå såväl stora kommuner med stor tätort och tung basindustri som ett antal resurssvaga kommuner med glesbygd och elnätstruktur som överskrider länsgränser. Behovet av att prova länsövergripande samverkan i planeringsprocessen har tydligt kommit fram i det lokala pilotprojektet som under 2008 bedrivits med Ludvika och Smedjebackens kommuner i Dalarnas län samt Ljusnarsberg

kommun i Örebro län. Grunden för en bra länsövergripande försöksverksamhet återfinns också i det regionala underlag avseende samhällsviktig verksamhet på kommunal och regional nivå som togs fram under 2006. Detta underlag kommer enligt tidigare planläggning att revideras under 2009. Elsamverkansledningen för Gävle-Dala elnätsägare samt kommuner och landsting i Gävleborgs- och Dalarnas län är sedan augusti i år vidtalade om Länsstyrelsens intentioner avseende att få styrelseverksamhetens länsförsök till Dalarna.

5.2.2 Blekinge

Blekinge har visat intresse av att genomföra ett fullskaleförsök med länets fem kommuner (varav en, Karlskrona, deltagit i kommunförsöken). Detta innebär att hela processen kan genomföras, inkluderande framtagning av ett myndighetsbeslut om prioritering för hela länet och samverkan kring prioritering av större elanvändare av nationell och regional karaktär som Banverket, Försvarsmakten och teleoperatörer. Karlskrona kommuns långa erfarenhet av ett målinriktat och strukturerat arbete kring säker elförsörjning gör att man redan har lokala erfarenheter som stöd för övriga kommuners arbete.

En viktig förutsättning för att Styrels planeringsprocess ska kunna införas är att kommunernas deltagande kan regleras på något sätt. Blekinge är referenslän för den översyn som pågår av överenskommelsen mellan Staten och SKL om kommunernas ersättning för arbete inom krisberedskapen enligt Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Detta är också ett motiv för att genomföra försök i länet.

5.2.3 Skåne

Skåne vill genomföra ett länsförsök fokus på storstadsproblematiken. Man avser basera försöksverksamheten på det lokala pilotprojekt som påbörjats i Malmö stad kompletterat med övriga åtta kommuner som ingår i det samarbete som kallas "storstadsrisk". Ett storstadsförsök har möjlighet att belysa de särskilda hänsyn som behöver tas beroende på de stora ömsesidiga beroenden som finns mellan kommunerna såväl vad gäller infrastruktur, kommunikationer och näringsliv som arbetskraft, vård och omsorg, etc. Den tätbebyggda storstaden skapar också särskilda behov, risker och krav på åtgärder som behöver analyseras i samverkan med näraliggande kommuner, t.ex. vad avser möjligheter att tillfälligt flytta människor eller verksamheter.

6. Förutsättningar för att systemet ska kunna införas 2011

I detta kapitel behandlas behov av uppgifter för Energimyndigheten och andra myndigheter, informationsstrategi (under Styrel och inför nationell implementering), tids- och aktivitetsplan för det fortsatta arbetet samt identifierade projekt-risker i det fortsatta arbetet.

6.1 Tänkbara uppdrag 2009 – 2010 rörande Styrel

Införande av ett planeringssystem enligt Styrels förslag den 1 januari 2011 kräver:

1. Att det finns en rationell och förankrad planeringsprocess, med metodstöd, före 2010 som prövats och utvecklats i några kommuner och län under 2008 – 2009.
2. Att det finns ett inriktningsdokument under 2009 – 2010 som t.ex. ger inriktning för vad som kan betraktas som samhällsviktiga verksamheter, grundläggande säkerhetsnivåer och planeringsnivåer för elbrist.
3. Att information och utbildning tas fram under 2009, främst för de berörda lokala och regionala aktörerna.
4. Att information och utbildning genomförs under 2010 så alla aktörer har kompetens att genomföra planeringsprocessen 2011.
5. Att kommunernas deltagande i planeringsprocessen klarläggs och regleras senast under 2010.
6. Att roller och ansvar för berörda myndigheter klarläggs senast under 2010.
7. Att Riksdagen fattar beslut om den lagreglering som krävs så att den kan gälla från 1 januari 2011.

Utveckling av metodstöd, utbildning, mm.

Erfarenheter från pilotprojekten i kommuner samt Energimyndighetens och Krisberedskapsmyndighetens arbete med privat-offentlig samverkan med mera, visar att det finns behov av att utveckla metodstöd till länens, kommunernas och elnätsföretagens planeringsarbete.

Vidare behöver kompetenshöjande utbildning för kommuner, vissa samhällsviktiga verksamheter och elnätsföretag rörande elsystemet, planeringsprocessen, prioritering och samverkan inom ramen för dessa frågor tas fram. Förberedelser bör genomföras av MSB i samarbete med Energimyndigheten, Svenska Kraftnät, Energimarknadsinspektionen, Svensk Energi, Svenskt Näringsliv och andra berörda aktörer.

Arbetet med båda dessa delar, samt planering för informationsåtgärder till allmänheten, m.fl. bör vara klart i slutet av 2009 så att kompetenshöjande utbildning och information kan genomföras under 2010.

Reglering av kommunernas deltagande och ersättning

Kommunernas avtal med staten om deras roll och ersättning för arbetet med krisberedskap ses nu över av KBM och SKL gemensamt. Inför en första planeringsomgång 2011 bör staten och SKL överväga hur kommunernas deltagande i planering av styrning av el och ersättning för detta arbete ska regleras.

Utveckla inriktningsdokument för prioritering

Regeringen bör ge MSB i uppdrag att under 2010, i samarbete med Energimyndigheten, Svenska Kraftnät, SKL och andra berörda aktörer utarbeta ett inriktningsdokument som ska ge vägledning för länsstyrelser, kommuners och elnätsföretags prioritering av elanvändare.

Regeringens hittillsvarande inriktning (Prop. 2005/06:133) innebär att:

- Krisberedskapen ska inriktas mot extraordinära händelser. Planeringen ska därför omfatta alla typer av störningar i elförsörjningen som ligger mellan normaltillstånd och höjd beredskap.
- De elanvändare som ska betraktas som samhällsviktiga är de som har stor betydelse för:
 - Befolkningens liv och hälsa
 - Samhällets funktionalitet
 - Demokrati, rättssäkerhet samt mänskliga fri- och rättigheter
 - Ekonomi
 - Miljö
 - Sociala och kulturella värden

Detta behöver utvecklas och harmonieras med andra inriktningsdokument som MSB tar fram, arbetet med bland annat grundläggande säkerhetsnivåer (GSN).

Genomföra utbildning, mm

Regeringen bör ge MSB i uppdrag att under 2010 i samarbete med Energimyndigheten, Svenska Kraftnät, Svensk Energi och andra berörda aktörer genomföra utbildning för kompetenshöjning så att planering för styrning av el kan påbörjas över hela landet 2011.

Föreskrifter om elnätsföretagens deltagande

För att de förslag som lämnades i Styrels rapport ska kunna genomföras krävs förändringar i ellagen (1999:857). Under 2010 bör därför en ändring göras i ellagen 8 kap 1 § med innebörden att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (Svenska Kraftnät) ges föreskriftsrätt beträffande handhavande av och deltagande i planeringen för styrning av el vid extraordinära händelser med elbrist. Denna ändring i ellagen bör också följas av att föreskrifter utfärdas före 2011.

6.2. Inriktningsdokument

Regeringen bör ge MSB i uppdrag att, i samarbete med Energimyndigheten, Svenska Kraftnät, SKL och andra berörda aktörer utarbeta ett inriktningsdokument. Syfte är att dokumentet ska ge vägledning för bland annat länsstyrelser och kommuners planeringsarbete före oktober 2010.

6.3 Information och utbildning

Det lokala pilotförsök som genomförts och de diskussioner som förts med projektets referensgrupp visar att Energimyndigheten redan under 2009 behöver utarbeta en informations- och kommunikationsplan för i första hand försöksverksamheten.

Under vintern kommer även en handbok tas fram vilken på ett enkelt och överskådligt sätt beskriver arbetet för kommuner, elnätsföretag och länsstyrelser. I handboken framgår även vilken roll andra aktörer har i planeringsprocessen.

6.4 Riskanalys

Inför genomförandet av projektet har bl.a. följande projektrisker identifierats:

- A. Framgångsrika pilotprojekt i kommuner och region kräver engagemang och samverkan samt tydlig målfokusering hos ett större antal lokala och regionala aktörer. Det finns risk att ett eller flera pilotprojekt stöter på förseningar. Risken motverkas
 - genom att fyra parallella lokala pilotprojekt genomförs,
 - genom att stödresurser finns tillgängliga för de lokala pilotprojekten,
 - genom en stark målstyrning med resurser till Energimyndighetens projektsekretariat samt
 - genom att förberedelser för regionalt pilotprojekt genomförs parallellt med lokala pilotprojekt under 2008
 - genom att flera parallella regionala pilotprojekt genomförs.
- B. Remissvaren till regeringen (april-maj 2008) identifierar större problem som tidigare inte identifierats alternativt leder till att regeringen av annan anledning beslutar att inte gå vidare med förslagen. Om detta inträffar bör uppdraget i regleringsbrevet ändras. Frågan bevakas, men lämnas i övrigt utan åtgärd då påverkansmöjligheter saknas.
- C. Referensgruppens medlemmar och organisationer har begränsad tid att lägga på projektet, vilket riskerar medföra att referensgruppens synpunkter inte i tillräcklig stor utsträckning kan beaktas samt att referensgruppens stöd till lokala aktörer blir mindre än optimalt. Risken motverkas genom tidig diskussion med referensgruppens medlemmar om önskemål och möjligheter.
- D. Resursåtgången i projektet blir avsevärt högre än beräknat på grund av komplexiteten i projektet har underskattats eller på grund av att omfattningen på arbetet ökar exempelvis på grund av ökade behov av stöd i de lokala och regionala försöken. Detta kan även uppstå av orsaker som presenteras i punkt C. ovan. Risken motverkas genom en kompletterande upphandling av konsulttjänster.
- E. En risk är att externa aktörer, som måste genomföra visst arbete för att en första planeringsomgång ska kunna inledas 2011, genomför inte sin del av arbetet eller att deras arbete försenas vilket får till följd att införandet av Styrel försenas. Detta hanteras i första hand genom att uppvakta berörda externa aktörer och bevaka hur detta arbete fortlöper. På längre sikt kan detta hanteras genom att implementeringen av Styrel skjuts på framtiden.

7. Slutsatser för fortsatt arbete

I detta kapitel sammanfattas de viktigaste slutsatserna som har konsekvenser för det fortsatta arbetet inom Styrel.

7.1 Energimyndighetens arbete

Energimyndigheten har till uppgift att säkerställa att det finns en rationell och förankrad planeringsprocess, med metodstöd, före 2010 som prövats och utvecklats i några kommuner och län under 2008 – 2009.

De lokala pilotförsöken visar att Styrels föreslagna planeringsprocess synes fungera väl på lokal nivå. Det föreligger alltså för närvarande inga behov av justeringar i planeringsprocessen på lokal nivå inför ett nationellt införande 2011.

Arbetet under 2009 syftar till att pröva planeringsprocessen även på regional nivå inom tre länsstyrelser, där särskilt tre aspekter för arbetet ska utvärderas:

- Koordinering av arbete och prioriteringar mellan olika länsstyrelser, mot bakgrund av att elnätens geografiska utbredning sällan sammanfaller med länsgränser. Detta avses främst utvärderas genom länsförsöket i Dalarna.
- Hur samverkan kring prioritering av större elanvändare av nationell och regional karaktär, så som Banverket, Forsvarsmakten och teleoperatörer kan ske. Detta avses främst utvärderas genom länsförsöket i Blekinge.
- De särskilda hänsyn som behöver tas i storstäder beroende på de stora ömsesidiga beroenden som finns mellan kommunerna såväl vad gäller infrastruktur, kommunikationer och näringsliv som arbetskraft, vård och omsorg, etc. Den tätbebyggda storstaden skapar också särskilda behov, risker och krav på åtgärder som behöver analyseras i samverkan med näraliggande kommuner, t.ex. vad avser möjligheter att tillfälligt flytta människor eller verksamheter. Detta avses utvärderas genom länsförsöket i Skåne.

7.3 Arbete som krävs av andra aktörer

För att planeringsprocessen ska kunna genomföras över hela landet under 2011 krävs att:

1. MSB (i samverkan med berörda aktörer) under 2009 tar fram ett inriktningsdokument för planeringsarbetet. Detta ska bland annat ange vad som kan betraktas som samhällsviktig verksamhet och ge andra förutsättningar för planeringen, exempelvis vilka planeringsnivåer för elbrist man ska använda.
2. MSB (i samverkan med berörda aktörer) under 2009 tar fram information och utbildning för främst de lokala och regionala aktörerna.
3. Svenska Kraftnät (i samverkan med Svensk Energi) under 2009 tar fram information och utbildning för elnätsbolagen.

4. MSB (i samverkan med berörda aktörer) under 2010 genomför information och utbildning för främst kommuner och länsstyrelser så alla aktörer har kompetens att genomföra planeringsprocessen 2011.
5. Svenska Kraftnät (i samverkan med Svensk Energi) under 2010 tillhandahåller föreskrifter och utbildning för elnätsbolagen så att de har förutsättningar och kompetens att genomföra planeringsprocessen 2011.
6. Staten och SKL senast under 2010 klarlägger om, och i så fall hur, kommunernas deltagande i planeringsprocessen och ersättning för arbetet ska regleras.
7. Riksdagen fattar beslut om den lagreglering som krävs så att den kan gälla från 1 januari 2011.

Sammanfattningsvis följer projektet i stort den fastlagda tidsplanen. Det har ännu inte identifierats några större hinder för införandet av systemet, enligt plan, år 2011. KBM har dock angivit att avvecklingen av KBM och inrättandet av MSB innebär begränsade möjligheter för MSB att genomföra större uppdrag under 2009. Detta kan komma att kräva särskilda åtgärder av Energimyndigheten eller andra aktörer för att säkerställa att alla förutsättningar uppfylls inom den uppställda tidsramen.

Bilaga

Analys av svar på regeringens remiss av slutrapport för Styrelprojektet (2007-12-07 N2007/9432/E)

1. Bakgrund

Regeringen skickade 2007-12-07 ut Styrels slutrapport på remiss till 69 mottagare. Denna analys baseras på 45 svar som erhållits från regeringskansliets registratur. Det är oklart om Regeringskansliet har fått in fler svar, men så borde inte vara fallet. Av de mottagare som inte svarat (eller som vi inte fått tillgång till svaren från) bör särskilt nämnas:

- Energimarknadsinspektionen
- Post- och telestyrelsen
- Rikspolisstyrelsen
- Svenskt Näringsliv
- Lantbrukarnas Riksförbund
- TeliaSonera

2. Syfte

Syftet med denna analys är i första hand att klarlägga om de remissvar som regeringen fått in ger anledning att förändra eller komplettera de kommunala pilotprojekt som pågår och de länsförsök som planeras. Analysen kan också ge vägledning för om Statens energimyndighet eller andra eventuellt behöver genomföra något kompletterande arbete.

3. Sammanfattning

39 av de 45 svarande är positiva till Styrelrapportens förslag till planeringssystem. Sex redovisar vissa tveksamheter (se avsnitt 5 nedan). Ingen är negativ.

Följande områden/frågor bör beaktas i det fortsatta arbetet med lokala och regionala försök.

- **Sekretess och säkerhetsskydd**
 - Dessa aspekter bör uppmärksammas tydligare i pilotprojekten och följas upp noga av Energimyndigheten
 - Vilka ”problem” har pilotförsöken stött på?
 - Hur har de löst dessa?
 - Behov av kompletterande regler, utbildning eller annat stöd?
 - Hur ska den dokumentation som produceras hanteras?
- **Samhällsviktig verksamhet**
 - Pilotprojekten och länsförsöken behöver visa vilka definitioner och kriterier (samt eventuella förtydliganden) av samhällsviktig

verksamhet som behövs i Styrels planeringsprocess på lokal och regional nivå.

- Hur ska vi kunna peka ut samhällsviktig verksamhet?
- Vilka behov av förtydliganden av kriterierna finns?
- **Information under planeringsprocessen**
 - Problem med information till de aktörer som prioriteras eller prioriteras bort under planeringsprocessen bör uppmärksammas under pilotprojekten och länsförsöken
 - Vilka behöver informeras i vilket läge?
 - Fördelning av informationsansvar mellan länsstyrelse, kommun och elnätsföretag? (Beslut om prioritering kontra elnätsföretagens information om störningssäkerhet?)
 - Vilka informationsvägar bör användas i vilket läge?
 - Hur utformas mediestrategin på bästa sätt?
- **Kostnader för regionnätföretag**
 - Försöksverksamheten, främst på länsnivå, behöver klarlägga kostnaderna
- **MFK norr om ”snitt 2”**
 - Behovet av ett annat regelverk med mindre arbetsinsats norr om ”snitt 2” bör analyseras närmare av Energimyndigheten, Svenska Kraftnät och Svensk Energi tillsammans.
- **Planering av MFK1**
 - De länsvisa försöken bör visa om det finns behov av tydligare beskrivningar av hur MFK1 ska planeras.
 - Men det kan också behövas en separat analys av Energimyndigheten, Svenska Kraftnät och Svensk Energi.
 - Tas upp på referensgruppsmötet.
- **Lämpliga planeringsnivåer för bortkoppling av effekt**
 - Erfarenheterna från pilotprojekt och länsförsök får avgöra vilken inriktning som ska ges om systemet ska implementeras nationellt
 - Vilken maximal bortkoppling är lämplig på lokal nivå ur ett tekniskt och planeringsmässigt perspektiv?
 - Vilken minimal bortkoppling är lämplig?
 - Vilka steg behövs däremellan?
 - Hur kan dialogen mellan kommunen och elnätsföretagen bäst föras?
 - Vilka behov av samordnade förutsättningar (central inriktning) finns?

4. Tveksamheter och kommentarer till dessa

39 av de 45 svarande lämnar positiva remissvar. Sex redovisar vissa tveksamheter. Nedan redovisas kortfattat de tveksamheter som framförts och som bedömts vara viktigast för Energimyndighetens fortsatta projekt.

Domstolsverket

Domstolsverket menar att rapporten inte är ”helt klar över vad som ska gälla i fråga om överklagande av beslut- Om ett beslut att verkställa bortkoppling av el enligt prioriteringsbeslut ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol bör detta framgå av 13 kap. 5 § ellagen (1997:857).”

Kommentar.

Lämpligheten av Domstolsverkets förslag kan här inte bedömas fullt ut. I Styrelserapporten sägs, baserat på analyser av jurister, att den generella rätt som finns att överklaga myndighetsbeslut till allmän förvaltningsdomstol inte behöver regleras särskilt i detta fall. Frågan kan inte lösas i det pågående Styrelseprojektet utan förutsätts hanteras i regeringskansliet.

Försvarsmakten

1. FM är, av säkerhetsskäl och med hänvisning till 2 kap. 2 § sekretesslagen, tveksam till om det är lämpligt att kommuner ska ha kännedom om uppgifter kring viktiga funktioner för det militära försvaret. Lagrummet har följande lydelse:

2 § /Träder i kraft I:2008-09-01/ Sekretess gäller för uppgift som angår verksamhet för att försvara landet eller planläggning eller annan förberedelse av sådan verksamhet eller som i övrigt rör totalförsvaret, om det kan antas att det skadar landets försvar eller på annat sätt vållar fara för rikets säkerhet om uppgiften röjs. I mål eller ärende enligt särskild lag om försvarsuppfinningar gäller dock sekretess för uppgift om sådana uppfinningar enligt föreskrifter i den lagen.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst fyrtio år. Om särskilda skäl föranleder det, får dock regeringen föreskriva att sekretessen ska gälla under längre tid.

Begäran att få ta del av handling som har upprättats av den statliga lantmäterimyndigheten eller Sjöfartsverket och som innehåller kart- eller flygbildmaterial av betydelse för totalförsvaret eller uppgift ur myndighetens geodetiska arkiv ska, vid tillämpningen av denna paragraf, prövas av den myndighet som har upprättat handlingen. Lag (2008:545).

2. FM menar också att rapporten har fel vad gäller var kunskapen finns om enskilda objekt som ska ges prioritet. Kommunerna kan inte, bl.a. pga. sekretess ha all kunskap om militära anläggningar. I vissa fall har endast FM på central nivå den kunskap som behövs rörande försvarets anläggningar.

3. FM ifrågasätter rapportens starka fokus på "underifrånperspektivet" och säger sig inte finna stöd för detta i regeringsinstruktioner.

4. FM menar att det måste klargöras tydligare vad som är samhällsviktigt och att det som klassas som samhällsviktig verksamhet ska ges en tydlig prioritet. Sådana användare ska inte kunna kopplas bort.

5. Prioriteringar måste kunna göras på nationell nivå och FM ifrågasätter om kommuner och länsstyrelser alltid kan ha den totala överblicken över vad som är samhällsviktig i en viss situation.

6. FM anser att frågan om säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen i själva planeringsprocessen och genomförandet av prioriteringar inte är tillräckligt belyst. Inriktningen av arbetet på regional och lokal nivå måste i detalj specificeras så att inte MSB och Energimyndigheten fransäger sig ansvaret avseende att säkerställa kontroll och efterlevnad av uppfyllandet av säkerhetsskyddet.

Kommentarer:

Punkt 1 och 6:

FM:s kritik/tvekan gällande sekretess och säkerhetsskydd har visst fog. Pilotförsök och provplanering ska ge underlag till slutlig utformning av planeringssystemet och det inriktningsdokument och de utbildningar som KBM/MSB föreslås ta fram. Senast i samband med att detta dokument och utbildningarna tas fram behöver dessa frågor lösas. I direktiven till de pilotkommuner som nu bedriver försök med planering har dessa frågor särskilt betonats.

Det bör också påpekas att planeringssystemet kräver kompletterande utbildning för länsstyrelser, kommuner och elnätsföretag bl.a. i sekretess och säkerhetsskydd. Vidare bör alla viktigare deltagare i planeringsarbetet vara säkerhetsklassade, vilket också står i rapporten (sida 47).

Punkt 2 och 5:

Vad gäller detaljkunskap om enskilda objekt och total överblick torde den kunskap som elbolagen har om effektbehov, mm i kombination med KBM/MSB inriktningsdokument och länsstyrelsens inriktning av arbetet vara tillräckligt, förutsatt att FM givits möjlighet att påverka detta dokument och att länsstyrelsen har givits sådan information att de kan styra planeringen. Vidare förutsätts att FM regionala representationer samverkar med länsstyrelserna och ibland också kommuner om för FM viktiga objekt. Planeringsprocessen kräver inte heller att kommun eller elnätsföretag ges detaljerade kunskaper om vissa enskilda objekts roll och betydelse.

Frågan om detaljkunskap och överblick har hanterats i utredningen. I Styrels slutrapport står (sida 37):

Lokal och regional nivå har dock inte alltid tillräckligt underlag för att rätt kunna prioritera viktiga delar i vissa verksamheter av nationell karaktär, t.ex. i nationella nät för elektronisk kommunikation. Inriktning för hur delar av dessa strukturer ska prioriteras i förhållande till varandra måste göras utifrån ett nationellt perspektiv och tas fram av ansvariga aktörer på nationell nivå. Dessa måste således samverka med och ge underlag till kommuner och länsstyrelser. Den slutliga prioriteringen och konkreta planeringen måste dock göras på lokal och regional nivå.

Punkt 3:

Underifrånperspektivet är grundläggande inom civil krishantering. Men det måste alltid kombineras med central inriktning.

Punkt 4:

Vad som är samhällsviktig verksamhet kan inte i detalj bedömas på central nivå. Studier och utredningar, bl.a. av KBM, visar att den centrala nivån ska ge kriterier och viss inriktning, men att bedömningen i övrigt måste göras på regional och lokal nivå. Dock måste denna bedömning alltså baseras på kompletterande kunskap från FM, sektorsmyndigheter, företag, m.fl.

Rapporten visar tydligt att det inte är så enkelt, som FM hävdar, att allt som klassas som samhällsviktig verksamhet ska ges en tydlig prioritet och inte kunna kopplas bort.

Statskontoret

1. Statskontoret menar att man i utredningen inte har diskuterat vilka effekter en förändrad regional indelning (med avseende på länsstyrelsernas roll) skulle få för möjligheterna att genomföra förslagen. Effekter av en möjlig ny regional uppdelning bör beaktas i utredningen.

Kommentar:

En ny regional indelning har diskuterats i utredningen och inte bedömts påverka länsstyrelsernas ansvar eller uppgifter. Slutsatsen borde kortfattat ha redovisats i rapporten. Att den torde vara riktig visas också av att Länsstyrelsen för Västra Götaland i sitt svar på remissutgåvan från oktober 2006 inte har något att erinra mot föreslagna roll och ansvar för länsstyrelsen.

2. Statskontoret menar vidare att kostnadsnyttoanalysen är knapphändig eftersom kostnaden för den centrala myndigheten inte är med. Inte heller görs någon analys av kostnad/nytta mellan nuvarande och föreslagna regler för bortkoppling.

Kommentar:

Det fanns tidigare en bedömning av kostnader för centrala myndigheter som redovisades i den version som gick på remiss i oktober 2006. Kostnaderna var dock så låga - 100 - 200 tkr - att de inte togs med i slutversionen, men borde ha redovisats. I remissutgåvan stod följande:

De centrala myndigheter som är berörda är Krisberedskapsmyndigheten eller en eventuell ny krisledande myndighet samt Statens energimyndighet, Energimarknadsinspektionen, och Svenska kraftnät.

För Krisberedskapsmyndigheten (en eventuell ny krisledande myndighet) bedöms arbetet med inriktning av arbetet i kommuner och länsstyrelser fordra 3 manveckor första gången och därefter 2 manveckor vart fjärde år. Uppföljningen bedöms ta 2 manveckor första gången och 1 manvecka påföljande gånger.

Av övriga myndigheter bedöms Svenska kraftnät behöva lägga ner 2 manveckor på inriktningsdokumentet första gången och därefter 1 vecka. Övriga bedöms endas behöva lägga ner hälften av detta arbete.

Tillfälle	Krisberedskaps- myndigheten manveckor (inriktning + uppföljning)	Energi myndigheten manveckor (inriktning)	Svenska kraftnät manveckor (inriktning)	Energimarknads- inspektionen manveckor (inriktning + tillsyn)	Total kostnad (25 000 kr/ manvecka)
Första fyraårsperioden	3 + 2	1	2	1	0,23 MSEK
Påföljande fyraårsperioder	2 + 1	0,5	1	0,5	0,13 MSEK

Tabell 7.5 Sammanställning av bedömda kostnader för centrala myndigheter

Vad gäller analys av kostnad/nytta mellan det nuvarande och det föreslagna systemet för bortkoppling redovisas ingen sådan under särskild rubrik. Orsaken är bl.a. att det nuvarande systemet enbart är till för det totala elsystemets funktion och inte för att säkra samhällsviktig verksamhet. Eftersom nyttan för samhällsviktiga verksamheter är huvudmålet för det föreslagna nya systemet är således det nuvarande systemet inte ett relevant jämförelseobjekt.

Kostnaden för det nuvarande systemet är mycket låg. På sida 51 står följande: ”Enligt Svenska Kraftnät är arbetsinsatserna för dagens planering av förbrukningsfrånkoppling och därmed kostnaderna för dagens system små.”

3. Statskontoret anser att ansvaret för Energimarknadsinspektionen respektive Statens energimyndighet måste tydliggöras i utredningen. Man menar att det är otydligt om Statens energimyndighet eller Energimarknadsinspektionen åsyftas i olika delar av rapporten eftersom denna kom ut innan myndigheten delades upp.

Kommentar:

Statskontorets synpunkt att Energimarknadsinspektionens respektive Statens energimyndighets ansvar måste tydliggöras i utredningen är svårförståelig. De båda myndigheterna har varit två separata myndigheter under många år, även om de ingått i samma organisation.

Sveriges Kommuner och Landsting

1. SKL anser att prioritet även fortsättningsvis ska ligga på att stärka leveranssäkerheten inom elförsörjningen och att den åtgärd som behandlas i förslaget har en marginell nytta.

Kommentar:

De åtgärder som nu vidtas för att stärka leveranssäkerheten inom elsystemet uppgår till många tiotals miljarder kronor under de närmaste åren och genomförs främst av elnätsföretagen. Det föreslagna planeringssystemet är en del av att stärka leveranssäkerheten, men enbart en liten del till en jämförelsevis liten

kostnad. Däremot kommer arbetet i det föreslagna systemet att till stor del genomföras av kommunerna. Det innebär att det av kommuner kan uppfattas som en stor uppgift, medan det i jämförelse med alla andra åtgärder således är en liten del.

Det bör också uppmärksammas att eftersom marginalerna i elsystemet minskat ökar risken för elbrist, vilket är en ny situation som bör hanteras på olika sätt. Det föreslagna systemet är ett sätt. Att både Svenska Kraftnät och Svensk Energi har lagt ner mycket arbete inom Styrelseprojektet och anser det vara viktigt tyder också på att SKL:s uttryck ”marginell nytta” kan diskuteras.

2. SKL anser också att kostnadsnyttoanalysen har klara brister. Rapporten kan inte svara på frågor kring kommunernas resursbehov, men den föreslagna försöksverksamheten bedöms av SKL vara en framkomlig väg för att få fram ett bättre bedömnings- och beslutsunderlag.

Kommentar:

Stora ansträngningar har gjorts för att med olika metoder få fram en användbar kostnadsnyttoanalys. Det föreliggande resultatet är främst baserat på erfarna kommuners och länsstyrelser bedömningar och det bästa som kan fås för tillfället. Eftersom Energimyndigheten dock inte anser att detta är helt tillfyllest har myndigheten föreslagit och nu påbörjat den försöksverksamhet som ska ge tydligare resultat vad avser kostnader och nytta, men också grunder för att göra systemet så enkelt som möjligt.

3. Enligt SKL:s bedömning ryms inte kommunernas nya uppgift att ta fram bedömnings- och beslutsunderlag för prioritering inom ramen för den gällande överenskommelse mellan staten och SKL vad gäller ekonomisk ersättning till kommunerna för medverkan i ett nationellt krishanteringssystem. Därför är det nödvändigt med en ny beredningsprocess om det blir aktuellt med att fullskaligt genomföra utredningens förslag.

Kommentar:

På grund av oklarheterna kring kommunernas kostnader, mm föreslår Energimyndigheten, dels försöksverksamheten (enligt ovan), dels att staten och Sveriges Kommuner och Landsting bör överväga om det behövs ett avtal om förutsättningarna för kommunernas deltagande.

Totalförsvarets Forskningsinstitut

1. FOI instämmer att el vid elbrist ska kunna styras till prioriterade användare och att detta ska kunna ske i lokalnäten. Man stödjer förslaget till process och kriterierna för prioritering. Men man anser att Energimyndigheten avgränsat arbetet alltför snävt och att möjligheter att genomföra tekniska förändringar i elnäten och utveckla tekniska styrmetoder därför inte belysts tillräckligt. FOI:s remissvar fokuserar helt på dessa, enligt dem önskvärda, tekniska förändringar.

FOI föreslår en analys av möjligheter att med rimliga förändringar/bortkopplingar i fördelnings- och nätstationer antingen samla prioriterade användare på ett fåtal

utgående linjer eller ge dem separata matningsvägar för att minska "svinn" av el till oprioriterade användare.

Kommentar:

Enligt regeringen ska ett förslag till nytt system vara rimligt. Den avgränsning som Energimyndigheten gjort innebär därför att förslaget till nytt system inte ska innehålla några krav på omfattande nya uppgifter, större investeringar, omfattande förändringar av lagstiftning, etc. eller stora ökade kostnader för berörda aktörer. Denna avgränsning är tillkommen efter djupa diskussioner inom styr-, arbets- och referensgrupper och är förankrad hos alla parter som Energimyndigheten, av regeringen, ålagts att samverka med i denna utredning. FOI:s krav på teknikutveckling/-anpassning skulle kosta avsevärda pengar. Om sådant skulle föreslås av Energimyndigheten blir förslaget i praktiken genomförbart. FOI:s synpunkter är dock relevanta, men enbart om omfattande resurser kan ställas till förfogande för tekniska investeringar i elnäten.

2. FOI anser att MFK 1 bör undvikas så långt som möjligt och föreslår en utredning kring möjligheter till frivillig förbrukningsbegränsning och automatiska bortkopplingar för att uppnå förbrukningsminskningar. FOI vill också att ett nytt projekt ska studera möjligheterna att utvidga AFK vid elbrist.

Kommentar:

Det är helt rätt att MFK 1 bör undvikas. Detta ställer dock krav på antingen lång förvarning eller omfattande investeringar i teknik. Nuvarande förslag är det bästa möjliga i dagens situation. Förslaget är dessutom teknikneutralt, vilket innebär att alla de tekniska åtgärder som FOI föreslår kan genomföras utan att det föreslagna planeringssystemet behöver ändras.

Tullverket

Tullverket ser en risk att det kan bli olika bedömning i olika delar av landet av centrala statliga myndigheters lokala och regional verksamheter och därmed olika prioritering. Tullverket förutsätter att prioriteringen av denna typ av verksamheter görs centralt för att säkerställa en likartad bedömning för dess olika verksamhetsställen.

Kommentar:

Risken är relevant men ska minskas genom det inriktningsdokument som KBM/MSB ska ta fram i samverkan med andra relevanta aktörer och genom den samordnade inriktning som länsstyrelserna ska ge till kommunerna.

Andra iakttagelser

Svensk Energi

Principiellt är Svensk Energi positivt inställda till det i rapporten föreslagna systemet och menar att deras tidigare synpunkter i stor utsträckning har beaktats i slutrapporten. Dock finns, enligt Svensk Energi, behov av ytterligare påpekanden

och förtydliganden för att klarlägga elnätsföretagens ansvar, åligganden och villkor. De viktigaste av dessa bedöms vara:

1. Elnätsföretag har ett "kontrollansvar" som i praktiken innebär att avbrottsersättning inte betalas ut av ett elnätsföretag vid bortkoppling på grund av elbrist om avbrottet orsakas av hinder utanför elnätsföretagets kontroll. Det bör klarläggas tydligare vad som menas med kontrollansvar.

Vidare är frågan om avbrottsersättning oklar beträffande effektivering av prioriteringsbeslut vid tillkoppling efter elavbrott. Nuvarande regelverk kan ge en annorlunda styrning än det föreslagna regelverket.

Svensk Energi anser också att slutrapporten underskattar behovet av rapportering uppåt i kedjan beträffande bortkopplingspotentialer samt att skadeståndskravens hantering vid elkvalitetsbrister vid ö-drift är oklara.

Kommentar:

Frågan om tolkning av kontrollansvaret och behovet av rapportering av bortkopplingspotentialer bör lösas i dialog mellan Energimarknadsinspektionen, Svenska Kraftnät och Svensk Energi. Likaså bör dessa parter lösa frågan om skadeståndskraven vid brister i elkvalitén.

Vad gäller avbrottsersättning vid tillkoppling enligt prioriteringsbeslut efter ett elavbrott (dvs. inte efter bortkoppling pga. elbrist) har detta behandlats i utredningen och belyses i slutrapporten på bl.a. sida 49 (avsnitt 5.6.6). Grundtanken är att elnätsföretag får, men inte måste, följa länsstyrelsens prioriteringsbeslut för elbrist. Andra regler, t.ex. att ett elnätsföretag som följer prioriteringsbeslutet inte behöver betala ut lagstadgad avbrottsersättning, skulle inte helt harmoniera med de ändringar som gjordes i ellagen 2006, bl.a. om avbrottsersättning. Dessa ändringar förutsätts vara grundläggande och de förslag som lämnas i Styrels slutrapport är kompletterande.

På sida 49 i slutrapporten sägs följande:

Enligt ellagen har en elkund rätt till avbrottsersättning om överföringen av el avbryts helt under minst tolv timmar. Men lagen säger också att elkunden inte har rätt till ersättning om överföringen avbryts för att vidta åtgärder för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet och avbrottet inte pågår längre tid än åtgärden kräver. Detta lagrum torde kunna omfatta även det i denna utredning föreslagna systemet, varför avbrottsersättning inte bör utgå när beslut om bortkoppling vid elbrist baseras på länsstyrelsens prioriteringsbeslut. Denna tolkning av ellagen stärks av att förevarande förslag är en del av krishanteringen som bara bör tillämpas när alla andra åtgärder för att klara en elbrist är uttömda och det är möjligt att vidta skyddsåtgärder i enlighet med skrivningarna i EG:s elmarknadsdirektiv om "plötslig kris".

Vad gäller tillkoppling efter elavbrott påverkar ellagens stadganden om avbrottsersättning elnätsföretagen till att, av ekonomiska skäl, tillkoppla så

många elanvändare som möjligt på så kort tid som möjligt. Det kan därför bli ekonomiskt fördelaktigare för elnätsföretagen att efter ett elavbrott tillkoppla många oprioriterade elanvändare före ett mindre antal elanvändare som länsstyrelsen givit prioritet.

Om elnätsföretagen tvingas att använda prioriteringsbesluten också vid tillkoppling efter elavbrott kan elnätsföretagen drabbas av större kostnader för avbrottsersättning. Om användning av prioriteringsbesluten å andra sidan kombineras med undantag för elföretagen att i det läget betala ut avbrottsersättning kan den av lagstiftaren avsedda effekten av lagstiftningen försvagas.

Förmågan att återställa näten på det tekniskt och operativt mest fördelaktiga sättet är av största vikt efter elavbrott. Vid tillkoppling av elanvändare måste fokus läggas på att göra på det sätt som är mest funktionellt i den specifika störningen. Därför bör en tvingande regel om att prioriteringsbesluten ska användas vid tillkoppling efter elavbrott inte införas.

2. De elanvändare som ska prioriteras högst bör kunna presenteras på en mer detaljerad nivå, t ex i form av någon guideline.

Kommentar:

Frågan om vad som ska betraktas som samhällsviktig verksamhet vid elavbrott är komplicerad. Hur det i praktiken ska gå till kan bäst avgöras genom den försöksverksamhet som påbörjats och det arbete som olika myndigheter bedriver inom området, t ex KBM:s arbete med grundläggande säkerhetsnivåer.

3. Om planeringen av automatisk fränkoppling (AFK) i framtiden ska göras med prioriteringsbeslut som grund innebär det omfattande kostnader för nyinstallationer och står i motsats till utredningens avgränsningar som innebär att det föreslagna systemet inte ska innehålla några specifika krav på förändringar i elnätens uppbyggnad.

Kommunerna ska inte lämna förslag på AFK-bortkoppling (avsnitt 5.2.6 punkt 3).

Kommentar:

I slutrapportens text sägs att planeringen för AFK i framtiden bör göras med länsstyrelsens prioriteringsbeslut som grund. Texten använder ordet bör, som ska tolkas bokstavligt, dvs. det är önskvärt, men inget krav.

Det är inte helt rätt uppfattat av SE att kommunerna ska lämna förslag till AFK. Det som står i slutrapporten är att förslag till bortkopplingar genom AFK-systemet (i förekommande fall) ska ingå i det beslutsunderlag som kommunen ska lämna till länsstyrelsen. Självklart kommer de konkreta förslagen från elnätsföretagen. Kommunerna har ingen kompetens att lämna sådana förslag.

4. Svensk Energi menar att avsnitt 5.2.7 (Information under planeringsprocessen) leder till en del frågor och problem.

Kommentar:

Detta är en del som bör ingå i försöksverksamheten.

5. Kostnader och finansiering bör utredas mer noggrant. Arbetsinsatsen för regionnätbolagen underskattas i rapporten.

Kommentar:

Detta är en del som ingår i försöksverksamheten.

6. Det är mycket osannolikt att MFK behöver tillgripas norr om ”snitt 2” i kraftsystemet vid en nationell elbrist. Ett annat regelverk med mindre arbetsinsats borde därför tillämpas för landets norra del.

Kommentar:

Detta har inte framförts så tydligt tidigare och behöver diskuteras mer.

7. Rapporten säger inget om hur mycket bortkoppling av effekt som det ska planeras för.

Kommentar:

Det bör ingå i försöksverksamheten att klarlägga vilka nivåer som kan vara lämpliga att planera för. I slutrapporten sägs dock att det är viktigt att begränsa de allra högst prioriterade utgående linjerna till endast ett fåtal, eftersom planeringen bör ta sin utgångspunkt i en situation med mycket stor elbrist.

8. Planeringen av MFK1 belyses mycket knapphändigt i rapporten.

Kommentar:

Planeringen av MFK1 grundas i princip på samma prioriteringsbeslut som MFK2. Det blir därför en mer tekniskt administrativ fråga för Svenska Kraftnät, region- och lokalnätsföretag att lösa tillsammans. Att MFK2 belyses mer än MFK1 beror på att MFK2 är en ny aktivitet.

Krisberedskapsmyndigheten

Energimyndigheten har i slutrapporten, baserat på regeringens skrivningar, utvecklat definitionen av samhällsviktig verksamhet. KBM menar att regeringens grundläggande definition av samhällsviktig verksamhet (prop. 2007/08:92, sida 33) är tillräcklig för att kunna analysera vilka elanvändare som ska ges prioritet.

Kommentar:

Användning av den grundläggande definitionen i prop. 2007/08:92 har diskuterats i rapporten men inte befunnits tillräcklig för arbetet på lokal nivå. Detta har också

vidimerats av arbete i flera kommuner som driver UPOS¹. Regeringens definition överensstämmer med vad KBM tagit fram tidigare för svåra påfrestningar och lyder:

Med samhällsviktig verksamhet avses ur ett krisberedskapsperspektiv en verksamhet som uppfyller båda eller det ena av följande villkor:

- 1. Ett bortfall av eller en svår störning i verksamheten kan ensamt eller tillsammans med motsvarande händelser i andra verksamheter på kort tid leda till att en allvarlig kris inträffar i samhället.*
- 2. Verksamheten är nödvändig eller mycket väsentlig för att en redan inträffad allvarlig kris i samhället ska kunna hanteras så att skadeverkningarna blir så små som möjligt.*

De fortsatta lokala pilotprojekten och länsvisa försöksverksamheterna får visa vilka definitioner och kriterier av samhällsviktig verksamhet som behövs.

Statens fastighetsverk

SFV menar att Energimarknadsinspektionen i rapporten ”Skydd i lag mot avstängning av leveranser för el-användare som bedriver samhällsviktig verksamhet” och Energimyndigheten i Styrels slutrapport tolkar begreppet samhällsviktig verksamhet olika.

Kommentar:

Energimarknadsinspektionens rapport avstår från att tolka begreppet samhällsviktig verksamhet med hänvisning till att Styrel då inte var färdig med sin rapport. SFV synpunkt är därför svårbegriplig.

Slutsatser för det fortsatta arbetet i Styrelprojektet

Sekretess och säkerhetsskydd

I inriktningen av arbetet i de lokala pilotprojekten sägs att det är viktigt att klarlägga eventuella oklarheter och problem inom bl.a. sekretessområdet som man kan stöta på under processen och identifiera hur dessa problem kan lösas. Detta kan behöva betonas tydligare och följas upp noga. Dessutom bör behov av utbildning i sekretess och säkerhetsskydd på den lokala nivån identifieras.

Det bör dock påpekas att främst elnätsföretagen, men i viss mån också kommunerna, är vana att, inom ramen för den tidigare totalförsvarsplaneringen, hantera dessa frågor. Det är också vanligt inom civil beredskap att sekretessbelagd information lämnas ut till privata aktörer, som elnätsföretag, med förbehåll enligt 14 kap. 9 § eller 10 § sekretesslagen.

¹ UPOS är lokala utvecklingsprojekt för privat-offentlig samverkan för att säkra elförsörjningen för samhällsviktig verksamhet.

Samhällsviktig verksamhet

Utformning av definition och kriterier för samhällsviktig verksamhet är komplext och kan behöva vara nivåspecifik. De fortsatta lokala pilotprojekten och länsvisa försöksverksamheterna får, eventuellt i kombination med utvecklingen av grundläggande säkerhetsnivåer, etc. på central nivå, visa vilka definitioner och kriterier av samhällsviktig verksamhet som behövs i Styrels planeringsprocess.

I detta sammanhang kan också noteras att arbetet med det inriktningsdokument som KBM/MSB föreslår ta fram blir viktigt i flera avseenden. Dels behöver det tas fram genom en process där centrala myndigheters behov av inflytande behöver säkerställas, dels behöver det resultera i skrivningar som ger bra stöd till den lokala nivåns konkreta arbete.

Teknisk utveckling

FOI:s synpunkter rörande möjligheter till teknisk utveckling är relevanta. De kan dock inte beaktas i det fortsatta arbetet, dels eftersom det handlar om mycket omfattande studier, dels för att ett sådant arbete går utöver de avgränsningar som utgör grundvalar för Styrels slutrapport och förslag.

Information under planeringsprocessen

Svensk Energis påpekanden om att det kan uppstå problem med information under planeringsprocessen bör uppmärksammas under pilotprojekten och länsförsöken.

Kostnader för regionnätföretag

Det är möjligt att kostnaderna för regionnätföretag underskattats i slutrapportens kostnadsanalys. Det är därför viktigt att bedriva försöksverksamheten, främst på länsnivå, så att dessa klarläggs ordentligt.

MFK norr om ”snitt 2”

Svensk Energis uppfattning att det är mycket osannolikt att MFK behöver tillgripas norr om ”snitt 2” vid en nationell elbrist och att ett annat regelverk med mindre arbetsinsats därför borde tillämpas där bör analyseras närmare av Energimyndigheten, Svenska Kraftnät och Svensk Energi tillsammans.

Planering av MFK1

Behovet av tydligare beskrivningar av hur MFK1 ska planeras behöver klarläggas. Även detta bör ske inom ramen för de länsvisa försöken, men kan också behöva analyseras separat av Energimyndigheten, Svenska Kraftnät och Svensk Energi i samverkan.

Lämpliga planeringsnivåer för bortkoppling av effekt

Styrels planeringssystem är inriktat mot omfattande elbrist. De pilotprojekt som påbörjats arbetar ofta med flera olika nivåer för bortkoppling. Erfarenheterna från

projekten får avgöra vilken inriktning som ska ges om systemet ska implementeras nationellt.